

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра загальної і медичної психології

МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ ТА СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ПСИХОЛОГІЇ»

Освітній рівень другий рівень вищої освіти - магістр
Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність 225 «Медична психологія»

Автор: кандидат психологічних наук, доцент Тертична Н.А.

Затверджено на засіданні кафедри
загальної і медичної психології
Протокол № 2 від «12» вересня 2024 року

Завідувач кафедри
загальної і медичної психології,
професор

Матяш М.М.

Тема 1. Поняття історії психології: предмет, завдання, методи.

(семінарське заняття – 2 години)

Мета заняття: засвоєння методологічних принципів сучасної історії психології та основних методів історії психології, формувати вміння визначити основні етапи розвитку психології як науки.

План заняття.

1. Для чого необхідні знання історії психології?
2. Чи можна розглядати історію науки як переважно лінійний розвиток
3. Як розглядається наукова парадигма?
4. Опишіть стадії розвитку науки
5. Основні завдання історії психології:
6. Методологія і методи історії психології
7. Періоди в розвитку історії психології. Основні етапи розвитку психології
8. Принципи історії психології
9. Наукова парадигма і історія психології.
10. Методологія і методи історії психології
  - а) теоретична реконструкція;
  - б) опис та критика наукових систем минулого;
  - в) метод інтерв'ювання;
  - г) біографічний та автобіографічний метод;
  - д) аналіз наукових посилань.
11. Історіографія психології

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Розкрийте основні поняття історії психології як науки?
2. Що таке наукова парадигма?
3. Розкрийте предмет і завдання історії психології як науки.
4. Які є основні умови і детермінанти розвитку психології як науки?
5. Яким чином класифікуються основні методи історії психології?
6. Які стадії розвитку науки ви знаєте?
7. Що таке категоріальний апарат історії психології?
8. Опишіть основні історичні етапи розвитку історії психології?
9. На які етапи можна розбити розвиток історії психології в ХХ сторіччі?
10. Опишіть домінуючі уявлення про природу психічного в античній філософії?
11. Охарактеризуйте погляди Аристотеля на природу психічного?
12. В чому сутність вчення Платона про душу?
13. Узагальніть досвід античних філософів. В чому, на ваш погляд, полягає основний внесок античних мислителів в історію розвитку психічного?
14. Розкажіть про наукову парадигму та історію науки.
15. Що є предметом вивчення історії психології?
16. Що таке методологія науки? Як співвідносяться між собою методи-методики-методологія?

17. Назвіть методи історії психології.
18. Що вам відомо про історіографію психології?
19. Назвіть основні стадії розвитку науки по Т. Куну.
20. Які на вашу думку існували уявлення про природу психічного в античній психології?

Практичні завдання:

- 1) Проаналізуйте з погляду історії психології методи дослідження історії психології:

Що собою являє метод теоретичної реконструкції в історії психології? Наведіть приклади.

Як застосовуються описові методи в історії психології? Наведіть приклади.

Яку інформацію може дати критичний аналіз систем минулого, обґрунтування і систематизації знання? Наведіть приклади.

Як використовується в історії психології метод інтерв'ювання?

Яку інформацію отримує наука від відомостей даного характеру?

Наведіть приклади.

Яку інформацію для розвитку науки ми можемо отримати, використовуючи біографічний та автобіографічний методи історії психології? Наведіть приклади.

Як функціонує прийом аналізу наукових посилань і для чого він використовується? Наведіть приклади.

- 2) Проаналізуйте з погляду розвитку історії психологічної науки внесок античних філософів на розвиток вчення про природу психічного.
- 3) Скласти таблицю основних стадій розвитку науки

Стадії розвитку науки	Характеристика

- 4) Опишіть періоди в історії психології
- 5) Складіть схему методів історії психології
- 6) Складіть схему принципів історії психології

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Міфологічні уявлення про душу.
2. Ритуали як основа психологічних уявлень.

Завдання для тестового контролю:

1. Коли виникла філософія

- а) в VIII в. до н.е.
  - б) VI в. до н.е.
  - в) IV в. до н.е.
2. Хто першим сформулював діалектичні принципи побудови розвитку всесвіту:
- а) Олександр;
  - б) Геракліт;
  - в) Парменід
3. Кому належить вислів “Я знаю, що я нічого не знаю”:
- а) Аристотелю;
  - б) Сократу;
  - в) Георгію.
4. Платон ввів в філософію поняття:
- а) “эйдос”;
  - б) “форма”;
  - в) “логос”;
5. Що лежить в основі буття за філософією Демокрита:
- а) вода;
  - б) апейрон;
  - в) атоми вогню;

**Тема 2. Становлення психологічної думки у період Античності. Психологія в Середні віки та епоху Відродження. Розвиток психологічних ідей в епоху Просвітництва.
(семінарське заняття – 2 години)**

Мета заняття: розгляд, аналіз та узагальнення основних філософсько-психологічних уявлень середньовічної філософії і природознавства, вміти проаналізувати та узагальнити розвиток психологічної думки від Середньовіччя до епохи Просвітництва та початку XIX сторіччя.

План заняття.

1. Зародження психологічної думки в Давньому світі. Донаукові поняття про душу в стародавньому Єгипті, Індії та Китаї.
2. Погляди на природу душі в античній філософії. Проблема взаємозв'язку душі і тіла у роботах Сократа, Аристотеля і Платона.
3. Розвиток вчення про темперамент за Галеном.
4. Вчення Августина як перехідний етап від античності до середньовічного християнського світогляду. Основні тези середньовічної філософії і психології.
5. Поняття схоластики, базові погляди Фоми Аквінського.
6. Психологія епохи Відродження, психологічні установки Роджера Бекона.
7. Порівняти погляди Рене Декарта на співвідношення душі і тіла з більш ранніми філософськими уявленнями.
8. Емпірична позиція Джона Локка.

Питання для поточного контролю та самоконтролю.

1. Який основний напрямок у розвитку психології ХІХ ст. ви знаєте?
2. Розкрийте основну проблематику психологічних досліджень
3. ХІХ ст.?
4. Що таке психологія свідомості? Які її основні представники?
5. Який основний метод використовував В. Вундт у своїх дослідженнях?
6. Розкрийте основну сутність експерименту як методу психологічних досліджень?
7. Що досліджував Г. Еббінгауз?
8. Розкрийте основні теорії елементів свідомості В.Вундта і Е.Тітченера.
9. Що таке структуралізм? Хто автор і в чому сутність цієї теорії?
10. Основні елементи структури свідомості за Е.Тітченером?
11. В чому полягає сутність теорії актів свідомості Ф.Брентано?
12. Які основні положення були розроблені в теорії У. Джемса?
13. Розкрийте і охарактеризуйте чотири складових частини “Я” за У.Джеймсом.

Практичні завдання:

Практичні завдання:

1. Скласти узагальнюючу таблицю основних поглядів на природу психіки у філософських думках вчених епохи Відродження та Просвітництва:

Філософи	Короткі біографічні дані	Основні ідеї
Роджер Бекон		
Рене Декарт		
Джон Локк		

2. Дати відповідь на питання:

1. Які психологічні ідеї існували в арабомовній науці та що вплинуло на їх розвиток?
2. Розкажіть про діяльність відомих арабських діячів (Авіцена Ібн Сіна, Альгазен).
3. Охарактеризуйте психологічні ідеї середньовічної Європи.
4. Назвіть завдання філософсько-психологічних уявлень про душу в цей час.
5. Розкажіть про діяльність Фоми Аквінського як представника схоластики.
6. Назвіть основні погляди номіналістів та реалістів.
7. Що вам відомо про психологію епохи Відродження?
8. Психологічна діяльність Роджера Бекона.
9. “Трактат про живопис” Леонардо да Вінчі та його внесок в розвиток психології.

10. Розкажіть про розвиток психологічної думки в ХУІІ ст., появу нової методологічної установки – емпіризму (Рене Декарт).
11. Психологія як наука про свідомість (Рене Декарт, Джон Лок).
12. Психологія епохи Просвітництва та діяльність Д. Гартлі (асоціативна психологія).
13. Що вам відомо про вчення Гартлі про асоціації.
14. Розвиток психологічної думки в І-й половині ХІХ ст.
15. Розкажіть про внесок Г. Спенсера в розвиток психологічної науки.
16. Розкажіть про психологічні напрацювання І. Ф. Гербарта.
Перехід від гуманістичної психології епохи відродження до емпіричної психології.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Розвиток асоціативної психології в ХІХ ст.
2. Розвиток психології в Росії у ХVІІІ – ХІХ ст.
3. Загальна характеристика епохи просвітництва
4. У. Джеймс і його теорія потоку свідомості.
5. Явлення про природу психічного в античній філософії.
6. Розвиток психологічної думки у Давньому Римі.
7. Космогонія Аристотеля.

Завдання для тестового контролю:

- 1) Що стверджував Н.Макіавеллі:
  - а) в основі людської діяльності лежить інтерес;
  - б) “Я думаю, значить я існую”;
  - в) “Людина – найвеличніше чудо”.
- 2) Хто являється перекладачем на європейські мови “Діалогів” Платона:
  - а) Еразм Роттердамський;
  - б) Лоренцо Валла;
  - в) Марсидіо Фичіно.
- 3) Кого називали “королем гуманістів”:
  - а) Томаса Море;
  - б) Марсидіо Фичіно;
  - в) Еразм Роттердамського.
- 4) Мішель де Монтень стверджував:
  - а) “Краще бути сміливим, ніж обережним”;
  - б) “Життя – ось моє заняття і моє мистецтво”;
  - в) “Чим, як не магією, займався той, хто перший поклонився Христу?”
- 5) В.Вундт досліджував:
  - а) потік свідомості;
  - б) елементи свідомості;
  - в) внутрішню перцепцію.
- 6) На основі теорії потоку свідомості У. Джеймса розкрийте складові поняття Я - як об’єкт:

- а) духовне Я;
- б) матеріальне Я;
- в) соціальне Я;
- г) фізичне Я

Тема 3. Зародження експериментальної психології в другій половині XIX століття.

(семінарське заняття – 2 години)

Мета заняття: засвоєння методологічних принципів в становленні сучасної психології, проблему методу і становлення наукової психології, формувати вміння визначити та порівняти основні концепції експериментальної психології другої половини XIX ст.

План заняття.

1. Значення досліджень в галузі фізіології, психометрії та психофізики для подальшого розвитку психологічної науки.
2. Внесок В.Вундта в розвиток психології. Теорія елементів свідомості.
3. Правила експериментів по інтроспекції в лабораторії В.Вундта.
4. Вивчення Г.Еббінгаузом процесів запам'ятовування і забування.
5. Аналіз основних положень психологічної теорії актів свідомості Ф.Брентано та його поглядів на предмет психології.
6. Дослідження проблем самосвідомості, особистості і «Я» в роботах В.Джеймса.
7. Погляди Ф.Гальтона на природу індивідуальних відмінностей.

Питання для поточного контролю та самоконтролю.

1. Які вихідні позиції середньої філософії і психології в Європі ви знаєте?
2. Які основні психологічні процеси вивчав Авіцена?
3. Що таке афективна сторона душевного життя за Авіценою?
4. Який підхід до зорового сприйняття був розроблений в Середньовіччі? Хто його автор?
5. Який основний вклад в становлення психологічної думки внесли філософи-схоласти?
6. Яка нова методологічна установка з'явилась у XVII ст.?
7. Розкрийте основні ідеї Р.Декарта.
8. Які основні поняття Р.Декарт в науку і як вони вплинули на розвиток наукової думки?
9. Яких представників психологічної науки в XVII ст. ви знаєте?
10. Охарактеризуйте епоху просвітництва?
11. Які основні ідеї були розроблені в епоху просвітництва? Як вони вплинули на подальший розвиток філософії та психології?
12. Як розвивалась психологічна думка на початку XIX ст.?
13. Назвіть основних представників філософії початку XIX ст.?

Практичні завдання:

1. Скласти словник психологічних термінів за темою заняття.
2. Скласти узагальнюючу таблицю основних теорій в психології в другій половині XIX століття.

Відомі вчені	Основні ідеї
Вільгельм Вундт	
Герман Еббінгауз	
Едвард Тітченер	
Франц Brentano	
Вільям Джеймса	
Френсіс Гальтон	

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Десять цікавих фактів із життя та діяльності Вільгельма Вундта.
2. Вивчення елементів психіки за теорією Едварда Тітченера. Метод інтроспекції.
3. Виникнення нового психологічного напрямку «вюрцбургська школа» (роботи Освальда Кюльпе, Карла Марбе, Нарцисса Каспара Аха).
4. Номіналізм та реалізм.
5. Характеристика поглядів Р.Бекона.
6. Психологія в Епоху Відродження.
7. Зародження асоціативної психології.
8. Психологічні погляди Спінози.

Завдання для тестового контролю:

1. Вислів “пізнаю те у що вірую” належить:

- а) Фомі Аквінському;
- б) П'єру Абеляру;
- в) Іоанну Скоту Еріугене.

2. В основі томізму лежить:

- а) вчення Платона;
- б) вчення Аристотеля;
- в) вчення Епікура.

П'єр Абеляр написав твір під назвою:

- а) “пізнай самого себе”;
- б) “сума теології”;
- в) “про Град Божий”.

3. Розкол православної та католицької церкви відбувся:

- а) в 988 році;
- б) в 1215 році;
- в) в 1054 році.

4. Гуманісти критикували твердження:

- а) праці “батьків церкви”;
- б) вчення томізму;
- в) християнське віровчення в цілому.

5. Проаналізуйте погляди Р.Декарта з точки зору:

- а) математичної науки;
- б) філософського вчення;
- в) становлення і розвитку психологічної думки.

Тема 4. Біхевіоральний напрямок вивчення особистості. (семінарське заняття – 2 годин)

Мета заняття: мати уявлення про теорію біхевіоризму, її основні положення та методи, про методологічну кризу психологічної науки в першій половині ХХст, вміти зробити порівняльний аналіз концепцій та застосувати поведінковий підхід на практиці.

План заняття:

1. Що таке біхевіоризм? Основні ідеї радикального біхевіоризму Джона Бродеса Уотсона?
2. Охарактеризуйте погляди Бурхуса Фредеріка Скіннера на природу людини.
3. Едвард Чейс Толмен та поняття проміжної змінної.
4. Основні положення теорії Альберта Бандури щодо природи людини. Що таке «самоефективність»?
5. Джуліан Роттер: основні положення і принципи теорії соціального навчання. Поняття локус контролю.

Питання для поточного контролю і самоконтролю.

1. Яка криза в науці сприяла розвитку нової психологічної течії?
2. Яких представників американського біхевіоризму ви знаєте?
3. Основні ідеї радикального біхевіоризму Д.Уотсона?
4. Охарактеризуйте погляди Ф.Скіннера на природу людини?
5. Які основні методи біхевіоризму ви знаєте?
6. Розкрийте сутність і цілі досліджень біхевіористів?
7. Проаналізуйте розвиток біхевіоризму в другій половині ХХ ст.
8. Які основні ідеї необіхевіористичних концепцій ви знаєте?
9. Що таке “самоефективність”?
10. В чому різняться погляди Ф.Скіннера і А.Бандури на природу і механізм дії підкріплення?

Практичні завдання:

1. Підготуйте словник психологічних термінів по темі
2. Розкрийте основні положення концепції Едварда Лі Торндайка

Концепція Едварда Лі Торндайка	
Базові положення	
Закони наочіння	

3. Узагальніть основні положення радикального біхевіоризму Джона Бродес Уотсона

Радикальний біхевіоризм Д.Уотсона	
Базові положення	
Основні методи	

4. Проаналізуйте основні положення необіхевіористичних концепцій

Необіхевіористичні концепції	
Необіхевіоризм (Едвард Чейс Толмен, Беррес Фредерік Скіннер)	
Соціальний біхевіоризм (Альберт Бандура, Джуліан Роттер)	

Завдання для тестового контролю:

1. Альберт Бандура відомий як основоположник:

- А. індивідуальної психотерапії
- В. раціональної психотерапії
- С. логотерапії
- Д. теорії соціального наочіння
- Е. аналітичної психології

2. На думку біхевіористів, основним принципом поведінки людини є:

- А. гомеостатичний принцип
- В. принцип адаптації
- С. принцип «стимулу і реакції»
- Д. принцип послідовності
- Е. принцип детермінізму

3. Основним у поглядах Едварда Тітченера була теорія:

- A. Волюнтаризму
- B. Структуралізму
- C. Інтроекції
- D. Редукціонізму
- E. Аперцепції

4. Основні ідеї радикального біхевіоризму викладені у роботах:

- A. Альберата Бандури
- B. Джона Уотсона
- C. Едварда Торндайка
- D. Едварда Толмена
- E. Фредеріка Скіннера

5. У науковому підході якого вченого розглядалося поняття «ефективність особистості»:

- A. Альберата Бандури
- B. Джона Уотсона
- C. Едварда Торндайка
- D. Едварда Толмена
- E. Фредеріка Скіннера

6. Джуліан Роттер був першим, хто застосував і пояснив термін:

- A. Аперцепція
- B. Інтроекція
- C. Локус контролю
- D. Інтровертованість
- E. Екстравертованість

7. Поняття, що характеризує суб'єктивне сприйняття локалізації причин поведінки, відповідальності чи керівного початку у себе чи інших – це:

- A. Аперцепція
- B. Інтроекція
- C. Локус контролю
- D. Інтровертованість
- E. Екстравертованість

8. Дихотомічні поняття в теорії особистості, що описують ставлення людей відповідно до їх тенденцій звертати увагу на зовнішні об'єкти або їх власний внутрішній світ називаються:

- A. Аперцепція та інтроекція

- B. Локус контролю та інтровертованість
- C. Екстравертованість та інтровертованість
- D. Перцепція та інтроспекція
- E. Фасилітація та інгібіція

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Розвиток ідей біхевіоризму в другій половині ХХ ст.
2. Біхевіоризм – принципово новий підхід до природи людини.
3. НЛП – поведінкова терапія.
4. Теорія і практика поведінкового консультування.
5. Охарактеризуйте ситуацію в науці, що сприяла зародженню біхевіористичному напрямку в психології.
6. Внесок Е.Торндайка в розвиток біхевіоризму.
7. Основні ідеї радикального біхевіоризму Д.Уотсона.
8. Характеристика основних методів біхевіоризму.
9. Еволюція біхевіоризму: характеристика трьох етапів.
10. Загальна характеристика необіхевіоризму (Толмен, Халл, Скіннер).
11. Теорія соціального научіння А.Бандури та Д.Роттера.

Тема 5. Гештальт-психологія в поглядах на особистість. (семінарське заняття – 2 години)

Мета заняття: оволодіння і засвоєння основних принципів і методології гештальт-філософії, гештальтпсихології.

План заняття.

1. Принципи гештальт-психології та їх характеристика. Поняття рhі-феномену.
2. Закономірності виникнення структур при сприйманні.
3. Загальні положення теорії продуктивного мислення Макса Вертгеймера.
4. Основні положення теорії «поля» Курта Левіна.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Проаналізуйте основні положення гештальт-психології.
2. Дайте характеристику принципам гештальт-психології.
3. Поясніть закономірності виникнення структур при сприйманні.
4. Виділіть загальні положення теорії продуктивного мислення Макса Вертгеймера.
5. Назвіть стадії продуктивного творчого процесу за Максом Вертгеймером.
6. Проаналізуйте основні положення теорії «поля» Курта Левіна.
7. Поясніть поняття квазіпотреби відповідно до теорії Курта Левіна.
8. Обґрунтуйте ефект перерваної дії з точки зору Курта Левіна.
9. Розкрийте сутність законів групової динаміки Курта Левіна.

10. Поясніть появу конфліктів в життєвому просторі людини з точки зору Курта Левіна.

Практичні завдання:

1. Підготувати словник психологічних термінів по темі.
2. Скласти узагальнюючу таблицю.

Відомі вчені	Основні теоретичні ідеї
Макс Вертгеймер	
Курт Левін	

3. Створіть зображення свого життєвого простору відповідно до теорії Курта Левіна.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Основні положення гештальт-психології.
2. Принципи гештальт-психології та їх характеристики.
3. Загальні положення теорії продуктивного мислення М.Вертгеймера.
4. Назвіть стадії продуктивного творчого процесу за М.Вертгеймером.
5. Теорія “поля” К.Левіна.

Завдання для тестового контролю:

- 1) Які конкретні події вашого життя змусили вас звернутися до розуму і втратити почуття?
- 2) Дайте оцінку вашому відношенню оточення і які з них пов'язані з механізмами порушення циклу контакту.
  - а) з інтроекцією;
  - б) з проекцією;
  - в) з прийняттям;
  - г) ретрорефлексією.
- 3) Сядьте в зручне крісло і на протязі двох хвилин спробуйте повторювати собі: “Зараз я усвідомлюю ...”. Кожен раз, коли ви рухаєтесь тілом, коли ви усвідомлюєте свої рухи скажіть собі це наприклад: “Зараз я усвідомлюю, що повернувши рукою”.
- 4) Уявіть собі, що ви знаходитесь на “гарячому стільці” і вас консультує гештальт-консультант? Що б відчули при цьому?
- 5) Які фіктивні ролі та ігри, якими ви користуєтесь з ціллю отримання підтримки з боку оточуючих? Проаналізуйте свої моделі.

Тема 6. Базові положення психоаналізу

(семінарське заняття – 2 години)

Мета заняття: засвоєння методологічних принципів психоаналізу, основних його положень.

План заняття:

1. Поняття про психоаналіз: його відмінність від інших психологічних напрямків початку ХХ століття.
2. Топографічна модель психіки за теорією Зигмунда Фрейда.
3. Структура особистості за Зигмундом Фрейдом.
4. Поняття та види тривоги за теорією Зигмунда Фрейда.
5. Стадії психосексуального розвитку особистості в теорії Зигмунда Фрейда.
6. Проаналізуйте захисні механізми психіки за Зигмундом Фрейдом.
7. Методи психоаналітичної психотерапії.

Питання для поточного контролю і самоконтролю.

1. Обґрунтуйте місце Зигмунда Фрейда в історії розвитку психологічної науки.
2. Поясніть топографічну модель психіки Зигмунда Фрейда.
3. Представте структуру особистості Зигмунда Фрейда.
4. Розкрийте поняття тривоги та її видів у теорії Зигмунда Фрейда.
5. Обґрунтуйте стадії психосексуального розвитку особистості в теорії Зигмунда Фрейда.
6. Проаналізуйте захисні механізми психіки за Зигмундом Фрейдом.
7. Прослідкуйте основні етапи розвитку психоаналізу.
8. Поясніть поняття дисоціації в теорії психоаналізу.
9. Розкрийте основні методи психоаналітичної психотерапії.

Практичні завдання:

1. Підготувати словник психологічних термінів по темі.
2. Розкрийте основні положення класичного психоаналізу Зигмунда Фрейда
5. Опишіть природу функцій ІД, ЕГО, СУПЕР-ЕГО.
6. Проаналізуйте види ваших взаємовідносин з людьми і як вони пов'язані з батьківською ситуацією?

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Десять цікавих фактів з біографії Зигмунда Фрейда.
2. Основні етапи розвитку психоаналізу.
3. Основні етапи розвитку психоаналізу;
4. Топографічна модель свідомості З.Фрейда;

5. Експериментальна психологія та психоаналіз;
6. З.Фрейд як культурно-історичне явище;
7. Розвиток психоаналізу.

Завдання для тестового контролю:

1. **Фундатором психоаналізу прийнято вважати:**
  1. Зигмунда Фрейда
  2. Карла Юнга
  3. Альфреда Адлера
  4. Вільгельма Вундта
  5. Віктора Франкла
2. **Поняття «Я» в психоаналізі Зигмунда Фрейда може бути пов'язане з поняттям?**
  - A. Несвідомого
  - B. Свідомого
  - C. Підсвідомого
  - D. Надсвідомого
  - E. Не може бути однозначно пов'язане ні з одним із зазначених понять
3. **Поняття «Воно» в психоаналізі Зигмунда Фрейда може бути пов'язане з поняттям?**
  - A. Несвідомого
  - B. Свідомого
  - C. Реального
  - D. Надсвідомого
  - E. Не може бути однозначно пов'язане ні з одним із зазначених понять
4. **Поняття «Над-Я» в психоаналізі Зигмунда Фрейда може бути пов'язане з поняттям?**
  - A. Несвідомого
  - B. Свідомого
  - C. Підсвідомого
  - D. Надсвідомого
  - E. Не може бути однозначно пов'язане ні з одним із зазначених понять

**Тема 7. Загальна характеристика аналітичної й індивідуальної психології
(семінарське заняття – 2 години)**

Мета заняття: засвоєння методологічних принципів та понять індивідуальної психології А.Адлера і аналітичної психології К.Г.Юнга.

План заняття:

8. Поясніть зміст розбіжностей у поглядах К.Юнга і З.Фрейда.
9. Проаналізуйте складові структури особистості у теорії К.Юнга.
10. Розкрийте поняття особистого та колективного несвідомого у поглядах К.Юнга.

11. Поясніть зміст основних архетипів у теорії К.Юнга.
12. Дайте характеристику психологічним типам особистості за К.Юнгом.
13. Проаналізуйте функції свідомості за К.Юнгом.
14. Обґрунтуйте основні принципи теорії А.Адлера.
15. Основні поняття в теорії А.Адлера: почуття спільності, почуття власної значущості, почуття неповноцінності.
16. Розкрийте поняття компенсації та види компенсації за А. Адлером.
17. Типи установок, пов'язаних із стилем життя (соціально-корисна, правляча, уникаюча, отримуюча) в теорії А.Адлера.
18. Методи індивідуальної психології.

Питання для поточного контролю і самоконтролю.

1. Поясніть зміст розбіжностей у поглядах Карла Юнга і Зигмунда Фрейда.
2. Проаналізуйте складові структури особистості у теорії Карла Юнга.
3. Розкрийте поняття особистого та колективного несвідомого у поглядах Карла Юнга.
4. Поясніть основні архетипи індивідуального несвідомого у теорії Карла Юнга.
5. Дайте характеристику психологічним типам особистості за Карлом Юнгом.
6. Проаналізуйте функції свідомості за Карлом Густавом Юнгом.
7. Обґрунтуйте основні принципи теорії Альфреда Адлера.
8. Розкрийте поняття компенсації та види компенсації за Альфредом Адлером.
9. Розкрийте основні рушійні сили розвитку особистості – стиль життя і *соціальний інтерес*.
10. Охарактеризуйте типи установок особистості, пов'язаних із стилем життя (соціально-корисна, правляча, уникаюча, отримуюча) у теорії Альфреда Адлера.
11. Поясніть основні методи індивідуальної психології.

Практичні завдання:

1. https://www.youtube.com/watch?v=YpIT_X3JTSU
Подивитись інтерв'ю: - Лицом к лицу с Карлом Густавом Юнгом
2. Підготувати словник психологічних термінів по темі.
3. Розкрийте основні положення аналітичної психології Карла Густава Юнга

Аналітична психологія Карла Г.Юнга	
Базові положення	
Структура та функції свідомості	

Структура особистості	
Основні розбіжності з позицією З.Фрейда.	

4. Розкрийте основні положення індивідуальної психології Альфреда Адлера

Індивідуальна психологія Альфреда Адлера	
Базові положення	
Види компенсації особистості	
Комплекси особистості	
Основні методи індивідуальної психології	

4. На основі поняття цілепокладання складіть свій план головних справ на найближчий час.

5. Сформулюйте свій образ майбутнього:

- «Які мої цілі у житті?»
- «Як я хочу провести мої наступні три роки?»
- «Три основних цілі мого життя»

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Десять цікавих фактів з біографії Карла Густава Юнга.
2. Десять цікавих фактів з біографії Альфреда Адлера.
3. К.Г.Юнг і його погляди на життя.
4. Основні клінічні здобутки аналітичної психології.
5. Поняття колективного несвідомого. Психологічні типи за К.Юнгом.
6. Основні ідеї та положення індивідуальної психології А.Адлера.

Завдання для тестового контролю:

1. Хто є основоположником аналітичної психології?

- A. Альфред Адлер
- B. Зигмунд Фрейд
- C. Карл Густав Юнг
- D. Карен Хорні
- E. Еріх Фромм

2. За Карлом Юнгом, та частина психіки людини, яка відображає зовнішню по відношенню до його організму реальність, називається:

- A. Екзопсихікою
- B. Ендопсихікою
- C. Інтропсихікою
- D. Екстраверсією

Е. Інтроверсією

3. Альфред Адлер відомий як основоположник:

- А. індивідуальної психотерапії
- В. раціональної психотерапії
- С. логотерапії
- Д. соціальної терапії
- Е. аналітичної психології

4. Основна структура особистості, в якій зосереджений весь культурно-історичний досвід людства, називається:

- А. колективне несвідоме
- В. самість
- С. індивідуальне несвідоме
- Д. ендопсихіка
- Е. екзопсихіка

5. Пояснення способу подолання особистістю фізичного дефекту чи особистого почуття неповноцінності за допомогою розвитку фізичних та інтелектуальних можливостей, визначають як:

- А. колективне несвідоме
- В. самість
- С. індивідуальне несвідоме
- Д. компенсація
- Е. перевага

Тема 8. Основні положення Еґо - психології і пов'язаних з нею напрямків.

(семінарське заняття – 2 години)

1. **Мета заняття:** оволодіння знаннями про основні положення соціокультурної Карен Хорні теорії та теорії відчуження Еріха Фромма.

План заняття:

1. Соціокультурна теорія особистості Карен Хорні.
2. Базальна тривога та захисні стратегії (невротичні потреби) особистості за Карен Хорні.
3. Стратегії поведінки і типи особистості за Карен Хорні.
4. Теорія відчуження Еріха Фромма: "Я є те, що я роблю" і "Я такий, яким ви хочете мене бачити - конфлікт між сутністю та існуванням особистості.
5. Типи непродуктивної орієнтації характеру за Еріхом Фроммом.
6. Екзистенціальні потреби людини за Еріхом Фроммом
7. Стратегії "втечі від свободи" за Еріхом Фроммом.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

2. Обґрунтуйте, яким чином теорія Еріка Еріксона модифікує і/або розширює психоаналітичний підхід Зигмунда Фрейда до розвитку особистості.

3. Виділіть основні положення соціокультурної теорії особистості Карен Хорні.
4. Дайте характеристику та прослідкуйте причини виникнення базальної тривоги особистості за Карен Хорні.
5. Окресліть невротичні потреби особистості в теорії Карен Хорні.
6. Проаналізуйте стратегії соціальної поведінки особистості за Карен Хорні
7. Поясніть поняття «ситуаційний невроз» і «невроз характеру» в теорії Карен Хорні.
8. Виділіть основні положення теорії відчуження Еріха Фромма.

Практичні завдання:

1. Підготувати словник психологічних термінів по темі.
2. Прослідкувати основні стадії розвитку особистості в теорії Еріка Еріксона. Скласти відповідну схему.
3. Який тип батьківських установок в теорії Карен Хорні загрожує або підриває потребу дитини в безпеці?
4. Як Ви розумієте положення Еріха Фромма: «Я є те, що я роблю» і «Я такий, яким ви хочете мене бачити»? Висловіть своє бачення.
5. Чи погоджуєтеся Ви з думкою Еріха Фромма про те, що більшість людей сьогодні насолоджується значною свободою і автономією, але платять за це самотністю, відсутністю відчуття безпеки та відчуженістю?
6. Чи вважаєте Ви, що «ринкова» орієнтація характеру за Еріхом Фроммом є домінуючим типом особистості у нашому суспільстві?
7. **ПОДИВИТИСЬ:** <https://www.youtube.com/watch?v=MXCTq2B8GUg> - Інтерв'ю с Эрихом Фроммом на телеканале «Эй би си» эфир от 25 мая 1958 г
8. Як Ви розумієте положення Еріха Фромма: «Я є те, що я роблю» і «Я такий, яким ви хочете мене бачити»? Висловіть кілька тез.
9. Проаналізуйте основні положення соціокультурної теорії особистості Карен Хорні.

Соціокультурна теорія особистості Карен Хорні	
Захисні стратегії (невротичні потреби) особистості	
Стратегії поведінки особистості	
Типи особистості	

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Типи непродуктивної орієнтації характеру за Еріхом. Фроммом.
2. Поняття «продуктивність» з точки зору Еріха Фромма.
3. Психологічне значення та стратегії «втечі від свободи» за Еріхом Фроммом.
4. «Здатність до любові» як справжня цінність людини в розумінні Еріха Фромма.
5. Основні екзистенціальні потреби людини за Еріхом Фроммом.

Тема 9. Когнітивна та гуманістична психологія.

(семінарське заняття – 2 години)

Мета заняття: розкрити базові поняття та принципи когнітивної та гуманістичної психології.

План заняття:

1. Опишіть ситуацію в науці, завдяки якій виник когнітивний напрямок у психології.
2. Поясніть основні ідеї когнітивної психології.
3. Розкрийте сутність поняття «комп'ютерна метафора».
4. Обґрунтуйте поняття «схема» у когнітивній психології.
5. Проаналізуйте роботи Джорджа Міллера та Ульрика Найссера в когнітивній психології.
6. Проаналізуйте базові поняття теорії когнітивного дисонансу Леона Фестінгера.
7. Охарактеризуйте основні когнітивні стилі особистості.
8. Основні принципи гуманістичної психології.
9. Потреба в самоактуалізації як найвища потреба особистості (за Абрахамом Маслоу).
10. Шляхи самоактуалізації за Абрахамом Маслоу.
11. Ключові поняття в теорії особистості Карла Роджерса.
12. Поясніть поняття «конгруентність» і «неконгруентність» у теорії особистості Карла Роджерса.
13. Особистісно-центрована терапія: базові підходи та методи.
14. Основні положення і методи логотерапії Віктора Франкла.
15. Теорія транзакційного аналізу Еріка Берна.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Поясніть основні принципи гуманістичної психології.
2. Розкрийте базові характеристики психологічно здорової особистості.
3. Обґрунтуйте ієрархічну модель потреб особистості Абрахама Маслоу.
4. Дайте характеристику потреби в самоактуалізації за Абрахамом Маслоу.
5. Прослідкуйте шляхи самоактуалізації за Абрахамом Маслоу.
6. Розкрийте основні положення у баченні особистості Карла Роджерса.
7. Обґрунтуйте **ключові поняття в теорії** особистості Карла Роджерса.
8. Поясніть поняття «конгруентність» і «неконгруентність» у теорії особистості Карла Роджерса.
9. Проаналізуйте базові принципи та методи особистісно-центрованої терапії.
10. Обґрунтуйте три основні характеристики людського існування за Віктором Франклом.
11. Розкрийте причини виникнення «екзистенціального вакууму» за теорією Віктора Франкла.

12. Поясніть поняття «екзистенціальна фрустрація» за Віктором Франклом.
13. Проаналізуйте методи подолання екзистенціальних неврозів.
14. Охарактеризуйте основні положення логотерапії Віктора Франкла.
15. Зробіть аналіз структури особистості у теорії Еріка Берна.
16. Поясніть поняття «транзакція» та види транзакцій у теорії Еріка Берна.
17. Проаналізуйте психологічні ігри та причини їх появи за теорією транзактного аналізу.
18. Обґрунтуйте поняття «життєвий сценарій» та його види у теорії Еріка Берна.
19. Охарактеризуйте чотири варіанти життєвих позицій за Еріком Берном.

Практичні завдання:

1. Підготувати словник психологічних термінів по темі.
2. Проаналізуйте практичні можливості використання правила «7 + 2» Джорджа Міллера
3. Наведіть приклади прояву когнітивного дисонансу у процесі навчання та визначіть, які способи його подолання ви використовуєте.
4. Спробуйте визначити свій когнітивний стиль та надайте аргументи щодо вибору.
5. Підготуйте короткий виступ на тему: «Сучасний когнітивний підхід у психологічному консультуванні та галузі його застосування».
6. Обговоріть поняття «безумовна позитивна увага», «обумовлена позитивна увага» та наведіть приклади її впливу на розвиток особистості.
7. Проаналізуйте відповідність свого Я-реального та Я-ідеального:

Я-реальне: притаманні характеристики	Я-ідеального: бажані характеристики

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Вплив «безумовної позитивної уваги» та «обумовленої позитивної уваги» в ранньому дитинстві на подальший розвиток особистості (за теорією К.Роджерса).
2. Чотири варіанти життєвих позицій за теорією Е.Берна.
3. Вершинні переживання – спосіб пізнання внутрішнього потенціалу людини.

Завдання для тестового контролю:

1. **Яка людська потреба, на думку Абрахама Маслоу, є найвищою?**

- A. У самопізнанні
  - B. У самоактуалізації
  - C. У соціальних контактах
  - D. У самооцінці
  - E. У безпеці
- 2. Засновником логотерапії є?**
- A. Еріх Фромм
  - B. Беррес Скіннер
  - C. Віктор Франкл
  - D. Зигмунд Фрейд
  - E. Альберт Бандура
- 3. Для якого напрямку в сучасній зарубіжній психології характерно звернення до поняття «сенс життя»?**
- A. біхевіоризм
  - B. психогенетика
  - C. логотерапія
  - D. структуралізм
  - E. фрейдизм
- 4. Ерік Берн відомий як основоположник:**
- A. індивідуальної психотерапії
  - B. раціональної психотерапії
  - C. логотерапії
  - D. транзактного аналізу
  - E. аналітичної психології
- 5. Проблемаю сенсу людського життя займалися:**
- A. Віктор Франкл
  - B. Ганс Сельє
  - C. Альфред Адлер
  - D. Карен Хорні
  - E. Абрахам Маслоу

Тема 10. Розвиток української психологічної школи.

(семінарське заняття – 2 год.)

Мета заняття: ознайомити студентів з сучасними психологічними точками зору щодо поняття особистості та її структури у сучасній українській психологічній науці, формувати вміння розкрити структуру особистості з точки зору системно-діяльнісного, історико-еволюційного підходу; характеризувати головні структурні компоненти особистості.

План заняття:

1. Охарактеризуйте три основні напрямки у вітчизняній психології, що виокремились на початку ХХ ст.

2. Проаналізуйте діяльність Київської, Одеської та Харківської психологічних шкіл на початку ХХ ст.
3. Окресліть основні ідеї сучасної української психології.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Розкрийте особливості соціальної ситуації розвитку вітчизняної психологічної науки.
2. Охарактеризуйте три основні напрямки у вітчизняній психології, що виокремились на початку ХХ ст.
3. Проаналізуйте діяльність Київської, Одеської та Харківської психологічних шкіл на початку ХХ ст.
4. Окресліть наукову проблематику психологічних досліджень початку та середини ХХ ст.
5. Зробіть аналіз теорії особистості у працях Г.С.Костюка.
6. Виділіть основні положення культурно-історичної теорії розвитку вищих психічних функцій і вчення про особистість Л.С.Виготського.
7. Розкрийте базові положення загальнопсихологічної теорії діяльності О.М. Леонтьєва.
8. Розгляньте основні психологічні ідеї у науковому доробку С.Л.Рубінштейна.
9. Проаналізуйте психологічну концепцію О.В.Запорожця про розвиток особистості дитини в дошкільному віці.
10. Виділіть основні напрямки наукового інтересу у психологічній спадщині О.Р.Лурії.
11. Сформулюйте основні положення концепції формування особистості в дитячому віці в дослідженнях Л.І.Божович.

Практичні завдання:

- 1.Скласти таблицю етапів становлення вітчизняної психологічної науки.

Етапи становлення вітчизняної психологічної науки	Характеристика наукових досліджень

2. Зробіть схему основних напрямків науково-психологічних досліджень на сучасному етапі становлення української психологічної школи.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Особистість у філософсько-психологічній концепції С. Л. Рубінштейна
2. Л. С. Виготський: культурно-історична теорія розвитку вищих психічних функцій і вчення про особистість.
3. Теорія особистості у працях Г. С. Костюка.
4. Особистість в загальнопсихологічній теорії діяльності О. М. Леонтьєва

5. Динамічна функціональна психологічна теорія особистості К.К.Платонова.
6. Теорія особистості в системі синтетичного людинознавства Б.Г. Ананьєва
7. Психологічна концепція А. В. Запорожця про розвиток особистості дитини в дошкільному віці.
8. Концепція формування особистості в дитячому віці в дослідженнях Л.І.Божович
9. В. О. Роменець: теоретичне історико-психологічне дослідження становлення категорії особистості в роботах видатних мислителів людства.
10. С. Д. Максименко: генетико-психологічна теорія народження, росту та існування особистості.
11. Концепція особистості в раціогуманістичній психології Г.О.Балла.
12. Стратегіальна теорія виховання творчої особистості в працях В.О.Моляко.
13. Т.М.Титаренко: соціально-психологічна теорія особистісного життєконструювання.
14. Етичний персоналізм О.Ф.Бондаренко: російська традиція в консультуванні і психотерапії.
15. І. П. Маноха: Особистість і її творчий потенціал в теорії потенціальності психіки.
16. В. В. Рибалка: трьохвимірна психологічна, поетапно конкретизована, категоріально-понятійна структура властивостей особистості як унікальної цінності.

Рекомендована література:

1. Балл Г.О. Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах). – Рівне: Видавець Олег Зень, 2007. – 172 с.
2. Балл Г.О. Принципи сучасного гуманізму та психологія // Горизонти образования (Севастополь). – 2007. – № 3. – С. 7 – 18.
3. Балл Г. Інтегративно-особистісний підхід у психології: впорядкування головних понять // Психологія і суспільство. – 2009. – № 4. – С. 25 – 53.
4. Балл Г. Система принципів раціогуманізму // Психологія і суспільство. – 2011. – № 4. – С. 16 – 32.
5. Моляко В. А. Психологическая система творческого тренинга «КАРУС». – К.: Знание, 1996. – 44 с.
6. Моляко В. Психея в кімоно (3 книги «Психодром»). - Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2010. – 272 с.
7. Стратегії творчої діяльності: школа В.О.Моляко / За загальною редакцією В.О.Моляко. – К.: «Освіта України», 2008. – 702 с.
8. Максименко С.Д., Максименко К.С., Папуча М.В. Психологія особистості: Підручник / За ред. Максименка С.Д. – К.: Видавництво ТОВ «КММ», 2007. – 296 с.
9. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі: [В 2 т]. Т.1: Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. – К.: Форум, 2002. – 319 с.
10. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі: [В 2 т]. Т.2: Моделювання психологічних новоутворень: генетичний аспект. – К.: Форум, 2002. – 335 с.

11. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості: Наукова монографія – К.: ТОВ “КММ”, 2006. – 240 с.
12. Маноха І.П. Методологічна криза в психології: реальність дійсна чи уявна. – Вісник КДУ ім. Т.Г.Шевченка. Соціологія. Психологія. Педагогіка, К., 2000, №8.
13. Маноха І.П. Психологія потаємного «Я»: Монографія. – К.: Поліграфкнига, 2001. – 448 с.
14. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття: Навч. посібник / Вст. ст. В.О.Татенка, Т.М.Титаренко, Вид. 2-е, стереотипне – К.: Либідь, 2003. – 992 с.
15. Маноха І.П. Розгортання буттєвого потенціалу особистості: психологічні засоби творення «індивідуальної історії» / Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. Педагогіка. Соціальна робота, 2011, №2.
16. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату): Навчально-методичний посібник. – К.: Ніка-Центр, 2003. – 204 с.
17. Рибалка В.В. Особистісно центроване консультування клієнтів із патогенною психодинамічною неконгруентністю: Методичний посібник. – К.: КМПУ ім. Б.Д.Грінченка. – 2005. – 54 с.
18. Рибалка В.В. Психологічна профілактика суїцидальних тенденцій проблемної особистості / В. Рибалка. – К.: Шк. світ, 2009. – 128 с.
19. Рибалка В.В. Психологія та педагогіка праці особистості: від обдарованості дитини до майстерності дорослого: посібник / В.В.Рибалка. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. – 220 с.
20. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології: Навчальний посібник. – К.: ПППО АПН України, 2006. – 530 с.
21. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: Навчальний посібник. – Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2009. – 575 с.
22. Титаренко Т.М. Сучасна психологія особистості.– 2-е вид. – К.: Каравела. – 2013. – 232 с.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Базова:

1. Тертична Н.А. Історія психології: навч. посібник / автор Н.А.Тертична – К.:, 2018. – 351с.

Допоміжна:

1. Етнокультурна психологія. Історія та сучасність/ Данилюк І., Курапов А., Ягіяєв І. – К.: АртЕк, 2019. – 432 с.
2. Історія психології: від античності до початку ХХ століття : навч. посібник / Авт-уклад. О. П. Коханова, – НВП «Інтерсервіс». –2016. - 235 с.
3. Матяш М.М., Тертична Н.А., Прудка Л.М. Історія та особливості викладання психології в Україні. «Вісник Національного університету оборони України». Зб-к наук.праць. – К.: НУОУ, 2022. – Вип. 5(69). С.98-110

4. Психологічний календар: постаті, дослідження, відкриття (навчально-інформаційний посібник). К.:Книга плюс, 2023. – 651с.
5. Психологічне пізнання. Історія, логіка, психологія/ П. А. М'ясоїд. – К.:Либідь, 2016. – 560с.
6. Становлення психологічної думки в Україні: провідні ідеї та історія розвитку: колективна монографія /В.В.Турбан, Л.З.Сердюк, Ю.Т.Рождественський [та ін.] ; за ред. В.В.Турбан. — К.- Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. — 306 с.
7. Токарева Н. М. Історія психології: від витоків до епохи Просвітництва : підручник для здобувачів освіти ступеня бакалавра освітньо-професійної програми 053 Психологія. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Арістотель. Політика. – К.: Основи, 2005. – 239 с.

